

У спеціалізовану вчену раду
Д 26.053.01 Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9

ВІДГУК

офіційного опонента

про дисертацію Колісник Вікторії Юріївни
**«ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ В МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-
ПРОГРАМІСТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
01 освіта / педагогіка

*Актуальність теми дисертаційної роботи та зв'язок із планами
відповідних галузей науки.*

В останні десятиліття світ освіти кардинально змінився. Глобалізація і міграція, швидкий технологічний розвиток, широке поширення та легкість доступу до інформації є тими змінами, які вимагають навмисного коригування здобуття освіти. Для того, щоб підготувати студентів до реалій сьогодення, сучасна система освіти змушена приділяти більше уваги розвиткові таких навичок і компетенцій, які цілісно розвивають здобувачів вищої освіти. На сучасному етапі, важливими навичками сучасної людини є освіченість, соціальна мобільність та професійна гнучкість, де здобуття освіти, в першу чергу, забезпечує теоретико-практичну підготовку до самореалізації у світі праці, й де важливе місце відводиться мовній підготовці, зокрема іноземній мовній підготовці. Проблемою осучаснення мовної підготовки завдяки набуттю необхідних компетенцій відповідно до викликів часу переймаються країни Європи та всього світу. Сучасні іноземні мови повинні допомогти уникнути прагматичної орієнтації освіти на шкоду розвитку особистості. Саме для цього у стандарті вищої освіти, першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 12 «Інформаційні технології», спеціальності 121 «Інженерія програмного забезпечення» зазначені загальні компетентності, де першою з них вказано володіння українською, англійською та іншими іноземними мовами для вирішення професійних завдань, які вказують на необхідність формування готовності у студентів здійснювати комунікації; спілкуватись англійською мовою; опановувати та розробляти документацію на програмні засоби українською та англійською мовами.

Пріоритетність впровадження поняття «готовності до використання іноземної мови» лише частково відображається у нормативно-правовому полі України та вітчизняних наукових дослідженнях (С.4-5).

Дисертанткою визначено ряд суперечностей, що потребують розв'язання. Зокрема, між: вимогами до якості професійної освіти та реальним рівнем професійної підготовки з іноземної мови студентів галузі знань «Інформаційні технології»; вимогами до рівня сформованості готовності майбутніх інженерів-програмістів до застосування іноземної мови у професійній діяльності та реальним станом її сформованості; важливістю дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у професійній підготовці майбутніх інженерів-програмістів та недостатнім забезпеченням навчальних годин на викладання цієї дисципліни; усвідомленням викладачами потреби формування готовності до використання іноземної мови у професійній діяльності та браком розроблення ефективних технологій для її формування (С.6).

Можливості розв'язання зазначених суперечностей знаходимо у роботі дисертантки Колісник Вікторії Юріївни, предметом якої є система формування готовності в майбутніх інженерів-програмістів до застосування іноземної мови у професійній діяльності (С.7).

Дослідження є складовою частиною плану наукових досліджень кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, є складником держбюджетної теми «Менеджмент знань як інноваційна стратегія управління і прогнозування розвитку освіти в класичному університеті» (0116U003841).

Тема роботи затверджена вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 2 від 10.09.2015 р.) й узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 24.05.2011 р.).

Оцінюючи *ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій*, сформульованих у дисертації В.Ю.Колісник, слід зазначити, що підхід дисертантки до вирішення проблеми формування готовності майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності через розроблену та апробовану технологію особистісно орієнтованого навчання на основі різнорівневого підходу характеризується фундаментальністю, ґрунтовністю дослідження. Структура дисертації, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків, є обґрунтованою, а її складові взаємопов'язаними.

Об'єкт і предмет дослідження адекватні меті та завданням роботи.

Зауважимо вагомість наведених дисертанткою висновків, які базуються на грамотному використанні теоретичних методів: аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення науково-методичних і психолого-педагогічних джерел для створення понятійно-категорійного апарату дослідження, обґрунтування теоретичних засад щодо формування готовності; педагогічне моделювання – для розробки моделі формування готовності в майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови; емпіричних: педагогічне спостереження за підготовкою студентів, їхнім рівнем засвоєння нового навчального матеріалу й

умінням застосовувати; аналіз навчальних досягнень студентів; бесіда, опитування, анкетування, тестування, метод експертного оцінювання для діагностування рівня готовності студентів до застосування знань на практиці; прогностичних – для розробки рекомендацій щодо формування готовності використовувати іноземну мову у професійній діяльності; педагогічний експеримент для з'ясування рівня підготовки й засвоєння навчального матеріалу, уміння використовувати здобуті навички на практиці, формувальний експеримент для перевірки впливу педагогічних умов на ефективність формування готовності до використання іноземної мови у професійній діяльності; статистичних методів обробки результатів експериментальної роботи для підтвердження достовірності й надійності результатів наукового пошуку.

Дисертація виконана на достатній джерельній базі, що охоплює 305 найменувань, із них 33 іноземною мовою у списку використаних джерел. Наукові праці та публікації, включені до списку використаної літератури, насамперед вітчизняної, свідчать про фундаментальне опрацювання проблеми формування готовності в майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності і високий рівень наукової підготовки авторки, її наукову зрілість.

Оцінюючи *найважливіші здобутки дисертаційного дослідження*, варто вказати на наступні результати, що мають значну наукову новизну: розроблено модель формування готовності в майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності; апробовано особистісно орієнтоване навчання із врахуванням різнорівневого підходу у підготовці майбутніх інженерів-програмістів; виокремлено й обґрунтовано адекватні умови формування готовності в майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності (психологічні, організаційно-педагогічні, професійно-технологічні й ресурсно-методичні); визначено показники, критерії і рівні сформованості готовності до використання іноземної мови; визначено ефективність впровадження моделі формування готовності в майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності за умов застосування особистісно орієнтованого навчання.

Важливим з педагогічної точки зору є запропоноване дисертанткою вдосконалення системи підготовки майбутніх інженерів-програмістів, спрямоване на підвищення рівня сформованості готовності до використання іноземної мови через раціональне поєднання різних форм, методів і засобів навчання, які сприяють підвищенню навчальної й професійної мотивації студентів, розвитку пізнавального інтересу, активізації розумової діяльності та прагненню до оволодіння професійними знаннями, вміннями й навичками; та розроблену класифікацію видів готовності за різними критеріями.

На основі аналізу наукової літератури теоретично обґрунтовано та запропоновано теорію особистісно орієнтованого підходу до навчання завдяки теоретичному аналізу науково-педагогічних джерел і результатів експериментальної роботи.

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Практичне значення одержаних результатів дослідження розкрито у педагогічно обґрунтованих рекомендаціях з формування готовності майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності, які відображено в авторських методичних вказівках із застосування особистісно орієнтованого навчання іноземної мови за професійним спрямуванням на основі технології різнорівневого підходу, в навчальному посібнику «Англійська мова для студентів технічних спеціальностей (заочна форма навчання)» та авторському спецкурсі «Фахова підготовка майбутніх інженерів-програмістів: англійська мова у програмуванні», дидактичним супроводом якого є навчальна програма, укладена відповідно до вимог кредитно-модульної системи навчання.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено та обговорено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та викладено в 28 наукових публікаціях автора (з них 26 одноосібні), зокрема в 9 статтях у фахових журналах і збірниках наукових праць, 3 статтях у зарубіжних наукових виданнях, 13 тезах доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій, 2 навчальних посібниках та 1 методичних вказівках.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

У вступі чітко обґрунтовано актуальність теми дослідження, стан її вивчення, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методологічну та теоретичну основу дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію та впровадження у практику роботи. Проведена експертиза виконаних завдань переконливо доводить, що авторці вдалося всебічно розглянути теоретичні і методичні засади означеної проблеми.

У першому розділі дисертаційної роботи **«Теоретичні засади формування готовності майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності»** на основі аналізу наукової літератури авторка пропонує два значення загальної готовності у контексті реформи вищої освіти України (С.13). Заслуговує на увагу запропоноване авторське визначення готовності, як динамічної інтегративної якості особистості майбутнього фахівця, яка проявляється у здатності використовувати й поглиблювати отримані знання і вміння для виконання професійних завдань (С.16). Шляхом наукового узагальнення авторка пропонує узагальнену класифікацію видів готовності (С.19). Дисертанткою визначено сутність поняття іншомовної готовності майбутніх студентів галузі знань «Інформаційні технології» як здатність використовувати знання з іноземної мови для здійснення як комунікативних, так і суто фахових завдань у системі професійної діяльності (С. 20). Виокремлено п'ять складових іншомовної готовності майбутніх студентів галузі знань 12 «Інформаційні технології» (С.33).

Обґрунтовано організаційні принципи функціонування особистісно орієнтованого навчання (С.39-44).

Авторкою дисертаційного дослідження надано сім рекомендацій щодо подолання труднощів, пов'язаних з викладанням іноземної мови та її засвоєнням на основі аналізу отриманого практичного досвіду запровадження особистісно-орієнтованого навчання. (С.54-57).

У другому розділі роботи **«Стан готовності майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності»** дисертанткою розглянуто рівні готовності; встановлено три критерії для визначення рівнів готовності; досліджено стан готовності в майбутніх студентів галузі знань «Інформаційні технології» до використання іноземної мови у професійній діяльності; розроблено критерії прояву показників за компонентами готовності; проаналізовано результати контрольного зрізу констатувального експерименту за психолого-педагогічною та іншомовною складовими; встановлено фактори, що впливають на існуючий стан готовності згідно одержаних даних.

Опираючись на аналіз періодичної, монографічної літератури та праць вітчизняних науковців дисертантка виділяє чотири компоненти готовності: мотиваційний компонент; комунікативно-когнітивний компонент; операційно-технологічний компонент та рефлексивно-оцінний компонент (С.69).

Вважаємо, що авторське визначення іншомовної готовності (С.70) й опис критеріїв визначення мотиваційного компоненту готовності (С.75; Додаток А) з відповідними рівнями сформованості майбутніх фахівців галузі знань «Інформаційні технології» до використання іноземної мови у професійній діяльності (високий, посередній, низький) позитивно вирізняє дану роботу.

Слідом за вітчизняними вченими, дисертанткою визначено зміст термінів «мотивація», «бажання» та «зацікавлення», вказує на їх змістове наповнення у контексті підготовки студентів галузі знань 12 «Інформаційні технології», спеціальності 121 «Інженерія програмного забезпечення» (С.82-83).

Дисертанткою проведено діагностику стану готовності майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності на етапі констатувального експерименту (підрозділ 2.2).

У третьому розділі дослідження **«Експериментальна перевірка ефективності формування готовності майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності»** дисертанткою здійснено опис моделі формування готовності в майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності; встановлено етапи й завдання дослідження формування готовності майбутніх інженерів-програмістів у процесі здійснення різнорівневого підходу; встановлено організацію і проаналізовано результати формувального експерименту; з'ясовано динаміку формування готовності й зафіксовано позитивні навчальні та психологічні зрушення студентів; підтверджено достовірність отриманих результатів.

Авторська модель (рис. 3.1) містить чотири взаємопов'язані блоки: методологічно-цільовий, змістовий, організаційно-процесуальний і результативний, а також чотири групи умов, дотримання яких є необхідним для

формування готовності майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності (С.111-115). Концепцією представленої авторською моделі є оновлення змісту навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (методологічно-цільовий блок) із метою набуття необхідних компонентів готовності (змістовий блок) через відповідну організацію навчального процесу (організаційно-процесуальний блок) для формування трьох рівнів готовності в майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності (результативний блок) (С.111).

Суттєво корисним є розроблене та обґрунтоване авторкою визначення поняття «умови» (С.119-129). Авторкою виокремлено чотири групи умов для формування готовності майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності: психологічні, організаційно-педагогічні, професійно-технологічні та ресурсно-методичні умови (С.133).

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність застосування різнотипових вправ, завдань та видів діяльності для налаштування студентів на конструктивну роботу на занятті, згуртування та створення атмосфери довіри та введення їх в іншомовне середовище, такі як: тести, вправи на здогадку, завдання на заповнення пропусків, тощо (С.130-131).

Дослідно-експериментальна робота щодо формування готовності майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності проводилась на базі Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Черкаського інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, Одеської національної академії зв'язку імені О. С. Попова. Дослідженням було охоплено 427 респондентів, у тому числі 216 студентів у експериментальній групі та 211 студентів у контрольній групі.

Завершальний етап експерименту довів, що більшість студентів експериментальних груп піднялася на вищий рівень у розвитку готовності до використання іноземної мови у професійній діяльності. За результатами статистичної обробки анкет учасників експерименту дисертантка констатувала суттєве підвищення параметрів усіх показників критеріїв, що вимірювалися (С.190-192).

Завершується робота досить розгорнутими висновками, які впливають зі змісту роботи, є логічними, слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційної роботи.

Виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мета дисертаційної роботи у ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

На наш погляд, результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути використані:

- для проведення теоретичних досліджень з теорії і методики професійної освіти, а також для розробки навчально-методичних посібників і навчальних курсів, написання рефератів, дипломних, магістерських робіт з педагогіки;
- для проведення порівняльних педагогічних досліджень щодо застосування сучасних педагогічних принципів у підготовці майбутнього фахівця галузі знань «Інформаційні технології».

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого В.Ю.Колісник дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. Авторка ґрунтовно аналізує складові іншомовної готовності майбутніх інженерів-програмістів. Доцільним, на нашу думку, було б створення порівняльної таблиці, яка відображала б специфіку знань та умінь володіння англійською та іншими іноземними мовами для вирішення професійних завдань згідно нормативного змісту підготовки студентів галузі знань «Інформаційні технології».
2. Здатність дисертантки до системного вивчення різних теоретичних аспектів досліджуваних явищ і процесів, прагнення підкреслити методологічну важливість особистісно орієнтованого навчання у підготовці з іноземної мови студентів галузі знань «Інформаційні технології» певною мірою призвело до некоректного авторського визначення такого типу навчання (С.36).
3. Слід відмітити, що робота значно виграла б якби дисертантка на ст. 50-51 замість пропозиції «більше зосередитися на рівнях А і В, готуючи для них відповідні цікаві творчі завдання, а не втрачати час задля підтягнення всіх до середнього рівня. Звісно, при цьому студенти низького рівня не повинні залишатися поза увагою», зауважила досліджені нею поняття «мотивації» (С.28; 82-83; 151; 156).
4. Вартує уваги розроблена дисертанткою програма спецкурсу «Фахова підготовка майбутніх інженерів-програмістів: англійська мова у програмуванні», яка набула б більшої методичної значущості, якби авторка вказала інформаційний обсяг навчальної дисципліни та форми контролю самостійної роботи (С.256), що відповідає загальним вимогам до оформлення навчально-методичних матеріалів у вищому навчальному закладі.

5. Дисертаційна робота, на жаль, не позбавлена стилістичних помилок та технічних неточностей, зокрема в дослідженні зустрічаються русизми (С.14; 110; 156); професіоналізми (С.18).

Загалом, висловлені зауваження не ставлять під сумнів отримані наукові результати та повністю можуть бути виправленими у подальшій науковій роботі дисертантки.

Загальний висновок

Дисертаційна робота на тему «Формування готовності в майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності» виконана вперше і поглиблює існуючі знання педагогічної науки, а саме є суттєвим внеском до теорії і методики професійної освіти.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Вважаємо, що дисертаційна робота на тему «Формування готовності в майбутніх інженерів-програмістів до використання іноземної мови у професійній діяльності» представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (зі змінами), а висвітлені в ньому теоретичні положення і отримані результати можна кваліфікувати як вагомий внесок у розвиток теорії і методики професійної освіти, а її авторка – Вікторія Юріївна Колісник заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
та методики викладання іноземних мов
Мукачівського державного університету

В.І.Гарапко

Підпис Гарапко В.І. засвідчую:
Учений секретар
Мукачівського державного університету

Н.М.Смочко